

POSTANOWIENIE

22 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 22 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M.Ł. i K.Ł.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 20 kwietnia 2023 r., I ACa 1049/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów, tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, kwoty po 2 717 (dwa tysiące siedemset siedemnaście) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie, w punkcie pierwszym (I) ustalił, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z bliżej oznaczonej umowy zawartej w dniu 3 kwietnia 2008 r., w punkcie drugim (II) zasądził od pozwanego Banku na rzecz powodów kwotę 214.514,37 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 5 sierpnia 2021 r. do dnia zapłaty, w

punkcie trzecim (III) oddalił powództwo w pozostałym zakresie, a w punkcie czwartym (IV) rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2023 r., po rozpoznaniu sprawy w następstwie apelacji pozwanego Banku, Sąd Apelacyjny w Szczecinie, w punkcie pierwszym (I) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od pozwanego Banku na rzecz powodów kwotę 214.514,37 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 5 sierpnia 2021 r. do dnia 2 października 2022 r., uzależniając spełnienie tego świadczenia od jednoczesnego zaoferowania przez powodów zwrotu na rzecz pozwanego świadczenia pieniężnego w kwocie 335.000 zł spełnionego na podstawie przedmiotowej umowy albo zabezpieczenia przez nich roszczenia o zwrot powyższego świadczenia, w punkcie drugim (II) oddalił apelację w pozostałym zakresie, a w punkcie trzecim (III) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiły istotne zagadnienia prawne wyrażające się w następujących pytaniach:

1) czy w świetle przepisów art. 385¹ k. c. w związku z postanowieniami przepisów art. 3 Dyrektywy 93/13 indywidualna ocena postanowień umowy pod kątem potencjalnej abuzywności może być oderwana od ustalenia, czy postanowienie, wobec którego konsument podnosi zarzut abuzywności, powoduje znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta?;

2) czy w świetle przepisów art. 385¹ § 1 k.c. w związku z postanowieniami przepisu art. 385² k.c. oraz z przepisami art. 3 i art. 6 Dyrektywy 93/13 indywidualna ocena postanowień umowy pod kątem potencjalnej abuzywności w świetle przesłanki „rażącego naruszenia interesów” może być dokonana nie na chwilę zawarcia umowy, a z perspektywy okresu wykonywania umowy i skutków jej wykonywania?;

3) czy w świetle przepisów art. 385¹ § 1 k.c. w związku z postanowieniami przepisu art. 385² k.c. oraz z przepisami art. 3 i art. 6 Dyrektywy 93/13

indywidualna ocena postanowień umowy pod kątem potencjalnej abuzywności w świetle przesłanki sprzeczności postanowień umowy z dobrymi obyczajami może być dokonana nie na chwilę zawarcia umowy, a z perspektywy okresu wykonywania umowy?;

4) czy w świetle przepisów art. 385¹ § 1 w związku z art. 385² k.c. indywidualna ocena postanowień umowy pod kątem potencjalnej abuzywności w świetle przesłanki sprzeczności z dobrymi obyczajami może pomijać wiedzę i doświadczenie życiowe osób występujących o zawarcie umowy, wynikającą z wcześniejszego pozostawania przez nich stroną umowy o takim samym charakterze (np. umowy o kredyt waloryzowany kursem waluty obcej), czy też ocena przesłanek określonych w art. 385¹ § 1 k.c. winna uwzględniać wiedzę i doświadczenie życiowe osób występujących o zawarcie umowy (której postanowienia jako abuzywne następnie kwestionują), zdobyte przez nich przed zawarciem kwestionowanej umowy, a wynikające z wykonywania umowy o takim samym charakterze?"

W ocenie skarżącego o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej świadczy niewłaściwe przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że umowa kredytu oceniana przez Sąd została uznana za nieważną z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 353¹ w związku z art. 58 § 2 k.c.) oraz jednocześnie za nieważną z uwagi na to, że po eliminacji poszczególnych jej postanowień uznanych na podstawie przepisu art. 385¹ § 1 k.c. za abuzywne, dochodzi do upadku umowy kredytu; gdyby zaś Sąd Apelacyjny w sposób prawidłowy zastosował prawo materialne, nie wskazałby jednocześnie jako materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia przepisów prawa, które wzajemnie się wykluczają.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni

przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżących nie czynią zadość wskazanym wymaganiom, zostały już bowiem wystarczająco wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtowanym na gruncie art. 385¹ i n. k.c. przyjmuje się obecnie jednolicie, że określenie wysokości należności

obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, niepubl., z 19 września 2018 r., I CNP 39/17, niepubl., z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, niepubl., z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, niepubl., z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl., z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl., z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, niepubl., z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67 i n., z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, niepubl., z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

Stanowisko to znajduje wsparcie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, dotyczącym postanowień dyrektywy 93/13, a w szczególności w wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, A. S.A., dotyczącym postanowienia zastrzeżonego w umowie kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego przewidującego, że raty kredytu są wyrażone w walucie obcej i w dniu wymagalności pobierane są z rachunku bankowego kredytobiorcy, według kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (pkt 19). Przypominając, że przewidziane w art. 5 dyrektywy 93/13 wymaganie przejrzystości postanowień umownych musi podlegać wykładni rozszerzającej i nie może zostać zawężone do ich prostego i zrozumiałego charakteru pod względem formalnym i gramatycznym (pkt 41), Trybunał zwrócił tam uwagę, iż w przypadku spornej klauzuli indeksacyjnej problem dotyczy nie tyle jej jednoznaczności, ile niewskazania sposobów ustalania kursu wymiany stosowanego do obliczenia rat spłaty, gdyż nie precyzuje ona

wszystkich czynników uwzględnianych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany stosowanego przy obliczaniu rat spłaty kredytu hipotecznego (pkt 47-48). We wcześniejszym swym orzecznictwie zaś wyjaśnił, że dla poszanowania wymogu przejrzystości zasadnicze znaczenie ma kwestia, czy umowa kredytu przedstawia w sposób przejrzysty powód i szczególne cechy mechanizmu zamiany waluty obcej, a także stosunek pomiędzy tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach umowy, tak aby konsument był w stanie zrozumieć, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (pkt 49). Istotne jest zatem to, czy w świetle całokształtu istotnych okoliczności faktycznych, w tym reklamy i informacji dostarczonych przez kredytodawcę w ramach negocjacji danej umowy kredytu, właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i racjonalny przeciętny konsument może nie tylko dowiedzieć się o istnieniu wahań kursów wymiany ogólnie obserwowanych na rynku walutowym, ale również oszacować - potencjalnie istotne - konsekwencje ekonomiczne, jakie ma dla niego zastosowanie kursu sprzedaży przy obliczaniu rat kredytu, którymi zostanie ostatecznie obciążony, a w rezultacie także całkowity koszt zaciągniętego przez siebie kredytu (pkt 50). Wprawdzie Trybunał dostrzegł, że kurs wymiany zmienia się w długim okresie i w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej na okres 40 lat kredytodawca nie może przewidzieć zmiany obciążenia finansowego, jakie może pociągnąć za sobą mechanizm indeksacji przewidziany w umowie (pkt 51), jednakże stwierdził, iż okoliczność ta nie może uzasadniać niewskazania w postanowieniach umowy oraz w ramach informacji dostarczonych przez przedsiębiorcę w trakcie negocjacji umowy kryteriów stosowanych przez bank w celu ustalenia kursu wymiany mającego zastosowanie do obliczania rat spłaty, co umożliwiłoby konsumentowi określenie w każdej chwili tego kursu wymiany (pkt 53). Konsument bowiem musi móc zrozumieć, do czego się zobowiązuje, zwłaszcza co do sposobu obliczenia rat spłaty kredytu, który zaciąga (pkt 54). W rezultacie Trybunał stwierdził, że art. 5 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów,

umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę (pkt 55, teza). Przypominając również, że przestrzeganie wymagania transparentności postanowienia stanowi jeden z czynników, które sąd krajowy powinien wziąć pod uwagę przy dokonywaniu oceny abuzywności tego postanowienia na podstawie art. 3 ust. 1 tej dyrektywy 93/13 (pkt 58), Trybunał zasugerował, iż przedmiotowe postanowienie dotyczące indeksacji, niepozwalające konsumentowi na samodzielne określenie w każdej chwili kursu wymiany stosowanego przez przedsiębiorcę, ma abuzywny charakter (pkt 64). Zastrzegł przy tym, że badanie, czy istnieje znaczna nierównowaga wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, nie może ograniczać się do ekonomicznej oceny o charakterze ilościowym, dokonywanej w oparciu o porównanie z jednej strony całkowitej kwoty transakcji będącej przedmiotem umowy, a z drugiej strony kosztów, które zgodnie z tym warunkiem obciążają konsumenta. Znacząca nierównowaga może bowiem wynikać z samego faktu wystarczająco poważnego naruszenia sytuacji prawnej, w której konsument, jako strona danej umowy, znajduje się na mocy właściwych przepisów krajowych, w postaci czy to ograniczenia treści praw, które zgodnie z rzeczonymi przepisami przysługują mu na podstawie tej umowy, czy to przeszkody w ich wykonywaniu, czy też nałożenia na niego dodatkowego obowiązku, którego nie przewidują normy krajowe” (pkt 65-66; por. też np. wyroki Trybunału z dnia 27 stycznia 2021 r., C-229/19 i C-289/19, *Dexia Nederland*, pkt 49, z dnia 13 października 2022 r., C-405/21, *Nova Kreditna Banka Maribor*, pkt 22, z dnia 21 września 2023 r., C-139/22, *mBank (Polski rejestr klauzul niedozwolonych)*, pkt 54 oraz postanowienie Trybunału z dnia 30 maja 2024 r., C-325/23, *Deutsche Bank Polska*, pkt 58-59, 69-71). W ujęciu Trybunału abuzywność postanowienia sugeruje to, że konsumenci nie zostali uprzedzeni o dodatkowej korzyści Banku wynikającej z przeliczeń, jak również to że korzyść ta nie ma żadnego ekwiwalentu (por. postanowienie Trybunału z dnia 18 października 2023 r., C-117/23, *Eurobank Bulgaria*, pkt 48-50, teza).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ocena abuzywności klauzuli (czy kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, znacząco naruszając jego interesy) powinna być dokonywana w świetle okoliczności z chwili zawarcia umowy (z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, o których przedsiębiorca mógł wiedzieć przy zawieraniu umowy i które mogły wpływać na późniejsze wykonanie owej umowy), w związku z czym sposób wykorzystywania jej w praktyce przez bank jest w zasadzie obojętny (por. w szczególności uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, Nr 1, poz. 2 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl., z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.; por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 września 2017 r., C-186/16, *Andriuc i in.*, pkt 54, z dnia 9 lipca 2020 r., C-452/18, *Ibercaja Banco*, pkt 48, z dnia 27 stycznia 2021 r., C-229/19 i C-289/19, *Dexia Nederland*, pkt 52 i n. i z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *A. S.A.*, pkt 52 i 77, gdzie wskazano, że w celu zagwarantowania skutku odstraszającego art. 7 dyrektywy 93/13 kompetencje sądu krajowego, który stwierdza istnienie nieuczciwego warunku w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy, nie mogą zależeć od faktycznego stosowania lub niestosowania tego warunku, z dnia 21 września 2023 r., C-139/22, *mBank (Polski rejestr klauzul niedozwolonych)*, pkt 51-54, gdzie wskazano, że w ramach oceny nieuczciwego charakteru warunku umownego sąd krajowy musi się odnieść wyłącznie do daty zawarcia danej umowy i ocenić w szczególności w świetle wszystkich okoliczności towarzyszących temu zawarciu umowy, czy warunek ten sam w sobie zawierał nierównowagę praw i obowiązków stron z korzyścią dla danego przedsiębiorcy, i to nawet wówczas, gdy wspomniana nierównowaga mogłaby wystąpić tylko wtedy, gdyby zaistniały pewne okoliczności, lub gdy w innych okolicznościach wspomniany warunek mógłby nawet przynieść korzyść danemu konsumentowi, w związku z czym okoliczność, iż nierównowaga może nie wystąpić ze względu na to, że konsument postanowi w trakcie wykonywania umowy skorzystać z przewidzianych

w niej alternatywnych sposobów spłaty kredytu, nie ma wpływu na ocenę nieuczciwego charakteru wspomnianych ostatnich warunków jako takich).

W orzecznictwie wyjaśniono też już, że dla oceny abuzywności postanowienia nie ma znaczenia faktyczny poziom wiedzy konkretnego konsumenta (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.). W szczególności w wyroku z dnia 21 września 2023 r., C-139/22, mBank (Polski rejestr klauzul niedozwolonych) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, że odniesienie do przeciętnego konsumenta stanowi kryterium obiektywne i że pojęcie 'konsumenta' w rozumieniu art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13 ma charakter obiektywny i jest niezależne od konkretnego zasobu wiedzy, jaki może mieć dana osoba, czy też od posiadanych przez nią w rzeczywistości informacji) (pkt 61). Spełnienie wymogu przejrzystości należy zatem zweryfikować w odniesieniu do obiektywnego standardu właściwie poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i rozsądnego przeciętnego konsumenta, któremu nie odpowiadają w szczególności ani konsument mniej poinformowany niż ten przeciętny konsument, ani konsument bardziej poinformowany od tego ostatniego (pkt 66). W rezultacie Trybunał uznał, że przedsiębiorca ma obowiązek poinformowania zainteresowanego konsumenta o istotnych cechach zawartej z nim umowy oraz o ryzyku związanym z tą umową, i to nawet wówczas, gdy ów konsument jest jego pracownikiem i posiada odpowiednią wiedzę w dziedzinie wspomnianej umowy (pkt 70, teza).

Skarżący nie wykazał również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a więc że zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15,

niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

W orzecznictwie wyjaśniono już, że art. 385¹ i n.k.c. stanowią rdzeń systemu ochrony konsumenta przed wykorzystywaniem przez przedsiębiorców silniejszej pozycji kontraktowej, związanej z możliwością jednostronnego kształtowania treści wiążących strony postanowień, w celu zastrzegania klauzul niekorzystnych dla konsumenta (klauzul abuzywnych), i wprowadzają instrument wzmożonej - względem zasad ogólnych (w tym art. 353¹ k.c.) - kontroli treści postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę, pod kątem poszanowania interesów konsumentów, a także szczególną - odbiegającą od zasad ogólnych - sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. W zakresie swego zastosowania mają zatem pierwszeństwo względem przepisów regulujących naruszenia ograniczeń swobody umów wynikające z zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) i właściwości (natury) stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.) oraz konsekwencje tych naruszeń (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 3, poz. 7, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

W tym kontekście stanowisko Sądu Apelacyjnego co do równoległych podstaw nieważności umowy może wprawdzie nasuwać wątpliwości, pozostaje jednak bez wpływu na treść rozstrzygnięcia, które również w prawidłowym ujęciu zakładałoby nieważność spornej umowy. Pierwszoplanowe znaczenie dla Sądu miało wszak stwierdzenie, że umowa zawierająca klauzule abuzywne w kształcie objętym sporem powinna być uznana za nieważną w całości, gdyż bez tych klauzul nie może obowiązywać, a powodowie nie wyrazili woli utrzymania umowy w mocy. Jedynie ubocznie Sąd wskazał, że sporną umowę można uznać za nieważną także na gruncie art. 353¹ w związku z art. 58 § 2 k.c. Skarżący nie wykazali wpływu zarzucanego uchybienia na wynik sprawy, poprzestając na stwierdzeniu, że gdyby

Sąd Apelacyjny w sposób prawidłowy zastosował prawo materialne, nie wskazałby jednocześnie jako materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia przepisów prawa, które wzajemnie się wykluczają.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(K.L.)

r.g.